

## **Мектеп жасына дейінгі балаларға арналған үйдің дамытушы пәндік ортасы (ата-аналарға арналған кеңестер)**

Мектепке дейінгі мекемедегі барлық орта бір мақсатқа қызмет етеді-әлеуметтік ортада баланы тәрбиелеу және дамыту. Мұндай ортаны құру-үлкен өнер. Көптеген ата-аналар үшін отбасылық тәрбие қалыпты жағдай болып көрінеді, әсіресе мектеп жасына дейінгі балалар үшін, сондықтан балалардың жеткілікті үлкен пайызы қандай да бір себептермен мектепке дейінгі мекемелерге бармайды.

Бала әдеттегі үйде өседі, әдеттегі режимді сақтайды, стресс пен шамадан тыс жүктемелерден аулақ болады. Отбасының міндеті – баланың шығармашылықпен дамуына, тілді білуге, өзінің танымдық және коммуникативтік қажеттіліктерін жүзеге асыруға мүмкіндік беретін әлеуметтік-мәдени пәндік-кеңістіктік даму ортасын модельдеу. Баланың отбасы құратын даму ортасы болашақта оның қалай оқитынын, оның ақыл-ойн, айналасындағыларды білуге ұмтыла ма, жоқ па, соны анықтайды.

Оның интеллектуалды, адамгершілік, эстетикалық дамуы баланы қоршаған ортаға байланысты. Сондықтан отбасы жағдайында мектеп жасына дейінгі бала үшін дамытушы ортаны сауатты құру маңызды, материалдық ортаның дәл дамытушы болуы маңызды. Бала пәтердің барлық кеңістігін игеруі керек, бірақ сонымен бірге оның психофизиологиялық ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін ескере отырып жабдықталған өз кеңістігі болуы керек. Отбасылық тәрбиенің пәндік-кеңістіктік ортасы балаға ата-анасының көмегімен ғана емес, өздігінен де таным мен әлемге деген қарым-қатынас құндылықтарын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Бұған отбасы жағдайында қалай қол жеткізуге болады? Сонымен қатар, отбасына "дамытушы ортаны енгізуді" қиындататын бірқатар себептер бар. Бұл пәтерлердің шағын метражы, отбасылық табыстың аздығы және қоршаған орта, бала бөлмесі қандай болуы керек екендігі туралы қарапайым білімнің болмауы. Барлығы қарапайым және күрделі. Ересек адам қоршаған ортаның заттармен, ойыншықтармен толтырылған кеңістік екенін түсінуі керек, олардың арасында өмір сүре отырып, бала ересек адаммен бірге қоршаған әлемді игереді. Сондықтан баланың шығармашылық белсенділігі мен тәуелсіздігі тұрғысынан орта құру керек. Ересек адам баланың іс-әрекеті мен белсенділігіне еркіндік беретін орта жасайды. Қоршаған орта статикалық болмауы керек. Бөлмеде жарық болуы керек. "Орталықтар" ақылға қонымды түрде біріктірілуі керек.

Сонымен, отбасында даму ортасын құру үшін ата-аналарға қандай ұсыныстар беруге болады.

- Отбасында ойындар мен ойыншықтарды "орталықтар" құру арқылы орналастыруға болады. "Орталықтардың" мазмұнын мезгіл-мезгіл өзгерту керек. Бұл ойыншықтарды тастау керек дегенді білдірмейді. Үйде "сақтау камерасын" жасаңыз, одан бала сәл ұмытып кеткен ойыншықтарды алыңыз.
- Баланың жас ерекшеліктері мен қажеттіліктерін ескеріңіз.
- Стационарлық жиһазды ғана емес, мобильді жиһазды да қосыңыз.
- Заттарды, материалдарды, мата бөліктерін, шарфтарды, ескі көйлектерді, сөмкелерді және әртүрлі костюмдердің басқа бөлшектерін сақтайтын "сандық" жасаңыз.
- Барлық ойын материалдарын бір жерге шоғырландырмаңыз, балаға белсенді іздеу жағдайын жасаңыз.
- Есіңізде болсын, ұлдар "алыс кеңістікті", ал қыздар "жақын" кеңістікті игереді.
- Алмастырғыш заттар мен көп функциялы ойын жабдықтары (экрандар) ең үлкен дамытушы әсерге ие.
- Бөлмеде демалуға арналған жұмсақ жастықтары бар подиум жасау қызықты.
- "Бала айнасын" жасаңыз. Ең дұрысы, айна кіреберіске орналастырылған. Пәтерден кетіп бара жатып, бала өзін – өзін ретке келтіруді үйренеді және қайтып оралып, өзін тексеріп, қажет болған жағдайда сыртқы келбетін өзгертеді. Бала сыртқы келбеті, еңбекқорлық сапасы, тәуелсіздік мәдениетін қалыптастыра бастайды. Киімді орындықтарда сақтамаңыз. Егер сіз ілгіштерін сатып алсаңыз, бала тәртіпке үйренеді.
- Сіз "Сурет мини – галереясын" ұйымдастыра аласыз. Баланың көзін кескіндемеге, графикаға, мүсінге үйрету маңызды. Бір немесе бірнеше автордың туындыларын орналастырыңыз портрет, балаңызбен бірге қарастырыңыз және талқылаңыз. Онда балалар жұмысын орналастырыңыз.
- "Ігі істер дорбасын" ұйымдастырыңыз. Әрбір жақсы іс үшін кішкене затты сөмкеге салыңыз. Сенбіде қорытындылаңыз, бірақ көрсетілім үшін "сөмкені" мінез-құлық ретінде пайдаланбаңыз.
- "Балалар зертханасы маңызды". Қарапайым балалар зертханасын жасаңыз. Зертхананы ұйымдастыра отырып, жаңа заттарды біртіндеп енгізіп, олар туралы айтып, әрекет ету тәсілін көрсетіңіз.
- Баланың жынысына байланысты "өнерлі қолдар" немесе "қолөнершілер бұрышы" бұрышын ұйымдастырыңыз. Қалдық материалдан таңдау жасаңыз: бөтеелке пробкалары, пластикалық бөтелкелер, катушкалар, табиғи материалдан таңдау: конустар, мүк, тұқымдар...
- "Сіздің үйіңіздегі кітаптар". Сүйікті кітаптар, магнитофон сақталатын сөре немесе үстел жасаңыз. Қарастырыңыз, бірге тыңдаңыз, содан кейін баланың өзі оқи бастайды.

- "Қызығушылықтар бойынша альбомдар". Оларға кәмпиттер, ашық хаттар, стикерлер жинаңыз, коллекциялар жасаңыз.
- "Менің өмірімнің лентасы". Баланың отбасылық фотосуреттері болған кезде өте жақсы, жақын жерде бүкіл отбасылық тұқымның суреттері болған кезде одан да жақсы.
- Спорт бұрышын ұйымдастырыңыз. Онда бар сүйікті спорттық ойыншықтар болсын және кез-келген уақытта ойнауға мүмкіндік тудыру қажет.
- Тыныштық пен демалуға мүмкіндік беретін заттар мен ойыншықтар болатын "тыныштық" бұрышын жасаңыз.
- Қоршаған ортаны құру кезінде гендерлік ерекшеліктерді ескеріп, ортаны қыздар мен ұлдарға арналған жалпы және нақты материалмен толтырыңыз. Нақты материал, біз білеміз, қыздарға-қуыршақтар, арбалар, ұлдарға-машиналар, тапаншалар..... Жалпы не болуы мүмкін? Бұл конструкторлар, оқу ойындары.
- Ойыншық сатып алғанда, сертификатқа, материалдардың қауіпсіздігіне, ойыншықтың әлеуетін дамытуға назар аударыңыз.
- Егер бала сандарға, әріптерге қызығушылық танытса, магниттік тақтаны, сандар жиынтығын, әріптерді, сызғыштарды қосыңыз.

Есіңізде болсын, қоршаған ортаны құру - бұл шығармашылық процесс. Оған екі тарап – ата-аналар мен балалар қатысады. Тек алға, сіз табысқа жетесіз!